

26. 4. 2022

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Od 1.1.2022 již nelze přeměnit trest odnětí svobody v trest domácího vězení

Dne 1.1.2022 nabyl částečné účinnosti zákon č. [220/2021](#) Sb., který novelizoval trestní zákoník, trestní řád i další právní předpisy („novela“). Cílem této novely je především zvýšení efektivity vykonávacího řízení snížením jeho administrativní náročnosti a eliminací časových prodlev před nebo při výkonu uloženého trestu.[1] Jednou z významných změn je i zrušení § 57a trestního zákoníku a § 333b trestního řádu, které umožňovaly přeměnit trest odnětí svobody v trest domácího vězení. S ohledem na skutečnost, že zrušení tohoto institutu prošlo legislativním procesem téměř bez povšimnutí, považujeme za důležité se k této změně vyjádřit.

V tomto článku proto uvádíme, v čem spatřujeme důležitost i výhody institutu přeměny trestu odnětí svobody v trest domácího vězení a uvádíme důvody, proč měl být dle našeho názoru tento institut zachován.

Přeměna trestu odnětí svobody v trest domácího vězení byla zavedena do trestněprávních předpisů zákonem č. [390/2012](#) Sb. s účinností od 8.12.2012 a představovala vedle podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody další možnost předčasného ukončení výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody uloženého za přečin. Podstatou zrušeného institutu přeměny trestu odnětí svobody v trest domácího vězení tak bylo rozhodnutí soudu o přeměně nevykonaného zbytku nepodmíněného trestu odnětí svobody uloženého odsouzenému za přečin v trest domácího vězení. Na základě takového rozhodnutí začal odsouzený vykonávat jiný druh trestu, než který mu byl původně odsuzujícím rozsudkem uložen.

Již zrušený § 57a trestního zákoníku zněl následovně: *„soud může po výkonu poloviny uloženého nebo podle rozhodnutí prezidenta České republiky zmírněného trestu odnětí svobody přeměnit odsouzenému za přečin zbytek trestu v trest domácího vězení, jestliže odsouzený po právní moci rozsudku, zejména ve výkonu trestu svým chováním a plněním svých povinností prokázal polepšení a může se od něho očekávat, že v budoucnu povede řádný život. Při přeměně trestu odnětí svobody v trest domácího vězení se každý den nevykonaného zbytku trestu odnětí svobody počítá za jeden den trestu domácího vězení; nejvyšší výměrou trestu domácího vězení stanovenou v § 60 odst. 1 soud není vázán.“*

Ustanovení § 333b trestního řádu pak bylo procesním promítnutím § 57a trestního zákoníku, když stanovovalo, že *„o přeměně trestu odnětí svobody v trest domácího vězení rozhoduje soud na návrh státního zástupce nebo ředitele věznice, v níž se vykonává trest, na žádost odsouzeného nebo i bez takové žádosti, a to ve veřejném zasedání.“*

Institut přeměny trestu odnětí svobody v trest domácího vězení byl zrušen na základě pozměňovacích návrhů garančního ústavně právního výboru ke sněmovnímu tisku č. 624.[2] Jako jediný argument pro zrušení tohoto institutu lze v rámci legislativního procesu dohledat názor, že *„přeměna trestu odnětí svobody v trest domácího vězení podle ustanovení § 57a trestního zákonu je možná pouze u odsouzených, kteří se dopustili přečinu a vykonali alespoň polovinu trestu odnětí svobody; při přeměně na trest domácího vězení pak soud není vázán nejvyšší výměrou trestu domácího vězení. Naproti tomu k podmíněnému propuštění, ke kterému může dojít za splnění*

stejných podmínek (odsouzený po právní moci rozsudku, zejména ve výkonu trestu svým chováním a plněním svých povinností prokázal polepšení a může se od něho očekávat, že v budoucnu povede řádný život), může dojít v některých případech i po kratší době, a to i v případě zločinů [viz § 88 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku], přičemž maximální délka případně uložené povinnosti zdržovat se v určeném obydlí nesmí převýšit 1 rok. Byť byl tento institut zamýšlen primárně pro pachatele méně závažné trestné činnosti, je v mnoha ohledech přísnější než „standardní“ podmíněné propuštění. Jedná se tak o institut, který v praxi není téměř využíván. S ohledem na tyto důvody se navrhuje bez náhrady zrušit možnost přeměnit trest odnětí svobody v trest domácího vězení“.[\[3\]](#)

Dvě hlavní námitky, tedy že je rozebíraný institut v mnoha ohledech přísnější než „standardní“ podmíněné propuštění a tento není v praxi téměř využíván, nelze dle našeho názoru akceptovat a s výše uvedeným závěrem odůvodnění písemného pozměňovacího návrhu se neztotožňujeme.

Z hlediska věcného lze samozřejmě s poměrně dosti výraznou podobností institutu přeměny trestu odnětí svobody v trest domácího vězení a institutu podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody souhlasit. V obou případech dochází za splnění zákonných předpokladů k propuštění odsouzeného z výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody. Přesto se institut přeměny trestu odnětí svobody v trest domácího vězení v mnohém odlišoval, a to na prvním místě již formálně, jeho zařazením v oddílu 5., dílu 2., hlavě V. obecné části trestního zákoníku, nazvaném „Ukládání a výkon jednotlivých trestů“. Podmíněné propuštění oproti tomu nalezneme v oddílu 7, konkrétně pak v ustanovení § 88 a 89 trestního zákoníku. Již takto zvolené systematické zařazení těchto dvou institutů v trestní zákoníku značilo jejich odlišnost.

Materiálně bylo cílem rozebírané právní úpravy přeměny trestu odnětí svobody v trest domácího vězení rozšířit katalog možností dřívějšího ukončení výkonu trestu odsouzených ve věznicích a tímto způsobem řešit současně stále aktuální problém přeplněnosti věznic osobami, které se dopustily pouze přečinu.[\[4\]](#) S touto skutečností se však dle našeho názoru nikdo v rámci přijímání novely řádně nevypořádal.

Vedle této výhody na straně státu, může přeměna trestu odnětí svobody v trest domácího vězení představovat vhodnou variantu (alternativu) i pro odsouzeného pro ty případy, kdy soud neshledá podmínky či předpoklady pro podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody za splněné, resp. za splněné tak (v takové míře či takovou intenzitou), aby bez dalšího k podmíněnému propuštění odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody přistoupil. Volba mezi postupem podle ustanovení § 57a trestního zákoníku, anebo použitím podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody podle ustanovení § 88 odst. 1 a 2 trestního zákoníku, tak záležela na konkrétní věci a osobě odsouzeného.[\[5\]](#)

Využití institutu přeměny trestu odnětí svobody v trest domácího vězení bylo vhodné v případech odsouzených, u kterých byla šance na kladné ovlivnění jejich osobnosti tímto trestem. Současně odsouzení tento druh trestu i přes svou relativní přijatelnost pociťovali jako skutečný trest.[\[6\]](#) Přestože trest domácího vězení představuje také zásah do osobní svobody odsouzeného, je tento zásah nepoměrně nižší, když není spojen s výkonem trestu ve věznici.[\[7\]](#)

I ve vztahu k uvedenému tak mohla být alternativa přeměny trestu odnětí svobody v trest domácího vězení alternativou vhodnou. V tomto případě jsou fakticky spojeny dva instituty, tj. trest a odměna. Odsouzenému se zde dostane trestu za jeho trestný čin a následně mu je v případech, které zákon vymezuje, jakožto odměna za jeho řádné chování „nabídnuto“ propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, resp. nahrazení tohoto druhu trestu trestem mírnějším (přitom však stále trestem), tj. trestem domácího vězení. To je přitom podstatné, když „trest je spolu s odměnou jedním z důležitých základních výchovných prostředků“.[\[8\]](#)

V návaznosti na výše uvedené pak nutno připomenout, že dlouhodobé vězení začne vězeň po své adaptaci velmi často chápat spíše jako jiný způsob života než jako trest. Vězněná osoba proto velmi často neprožívá trest negativně, její nazírání trestu je významně odlišné od nazírání trestu „běžným“ občanem.[9] Stranou pak nelze ponechávat ani samotné prostředí věznic, kdy může docházet k negativním vlivům mnohých spoluvězňů na odsouzeného.[10]

Z tohoto důvodu je zapotřebí vnímat také sociální či společenský význam existence této varianty k podmíněnému propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Jedním z hlavních cílů trestu je působit na pachatele a vychovávat jej tak, aby pocítil zodpovědnost za své jednání a toto jednání už nikdy neopakoval, resp. aby se opětovně zapojil do normálního života a žil řádný život.[11]

Závěrem pak konkrétně k prvému z argumentů pro zrušení institutu přeměny trestu odnětí svobody v trest domácího vězení, a sice že je tento institut v mnoha ohledech přísnější než „standardní“ podmíněné propuštění, nutno uvést to, že je potřeba mít na paměti, že při podmíněném propuštění stanoví soud podle ustanovení § 89 odst. 1 zkušební dobu u odsouzených za přečin až na tři roky. Soud může zároveň vyslovit nad pachatelem dohled a současně uložit, aby se odsouzený ve stanovené části zkušební doby, navazující na počátek zkušební doby, zdržoval ve stanoveném časovém období v určeném obydlí nebo jeho části. Podmíněně propuštěnému může pak soud uložit přiměřená omezení a přiměřené povinnosti uvedené v ustanovení § 48 odst. 4 trestního zákoníku směřující k tomu, aby vedl řádný život; může mu též uložit, aby podle svých sil nahradil škodu nebo odčinil nemajetkovou újmu, kterou trestným činem způsobil, nebo aby vydal bezdůvodné obohacení získané trestným činem. Podmíněně propuštěnému za přečin pak může soud uložit, aby se ve stanovené části zkušební doby zdržoval ve stanoveném časovém období v určeném obydlí nebo jeho části, nebo aby vykonal práce ve prospěch poskytovatelů obecně prospěšných prací, anebo aby složil určenou peněžní částku na pomoc obětem trestné činnosti na účet soudu. Celková doba trvání určeného pobytu podmíněně propuštěného v určeném obydlí nebo jeho části podle § 89 odst. 1 a 2 trestního zákoníku nesmí přesáhnout jeden rok, a to i v případě stanovení delší zkušební doby. Výkon prací podle odstavce 2 může být stanoven ve výměře od 50 do 200 hodin. Částka na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle odstavce 2 se stanoví ve výměře od 2 000 Kč do 10 000 000 Kč. Novela zakotvila možnost zrušení těchto přiměřených omezení, přiměřených povinností i dohledu po uplynutí jedné třetiny zkušební doby, nejméně však po šesti měsících jejího trvání, a to v případě, že podmíněně propuštěný prokázal polepšení a lze očekávat, že povede řádný život.

Na tomto místě lze uzavřít, že rozhodně není možné bez dalšího konstatovat, že důsledky podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody budou pro odsouzeného vždy jednoznačně příznivější, než pokud jde o přeměnu trestu odnětí svobody v trest domácího vězení. Takové závěry je možné činit vždy pouze *ad hoc*, resp. ve vztahu k tomu kterému konkrétnímu případu.

Co se týče druhého argumentu pro zrušení institutu přeměny trestu odnětí svobody v trest domácího vězení, tedy toho, že daný institut není v praxi téměř využíván, pak uváděné nemůže být důvodem pro jeho zrušení. Přínejmenším na tomto místě přitom trestní předpisy obsahují dlouhou řadu institutů takřka nevyužívaných, a přesto již desítky let v trestních předpisech stále existujících. Takovým příkladem může být institut narovnání podle ustanovení § 309 trestního řádu, kdy i aplikace tohoto může být i přes jeho ne příliš časté využívání ze strany orgánů činných v trestním řízení v některých případech zjevně vhodná, a tedy je zcela racionální ponechat institut narovnání v trestním řádu i nadále zakotvený.

Vzhledem ke všemu výše uvedenému vnímáme, že institut přeměny trestu odnětí svobody v trest domácího vězení měl v trestním právu své místo a svůj jednoznačný, nezpochybnitelný význam a jeho zrušení tak nepovažujeme za správné ani řádně odůvodněné.

JUDr. Alena Tibitanzlová, Ph.D.,
advokátka

Mgr. Michaela Hlavatá,
advokátní koncipientka

Trojan, Doleček a partneři, advokátní kancelář s.r.o.

Na strži 2102/61a

140 00 Praha 4

Tel.: +420 270 005 533

Fax: +420 270 005 537

e-mail: info@tdpa.cz

[1] MIŠŮR, P. Ve sbírce zákonů byla pod č. [220/2021](#) Sb. vyhlášena novela TRŘ a dalších zákonů. Ius Focus, 157/2021.

[2] Tisk 624/3 ze dne 8.12.2020. s. 5 a 7. Dostupné >>> [zde](#). Citováno dne 25.3.2022.

[3] Písemný pozměňovací návrh zpravodajky garančního ústavně právního výboru Heleny Válkové a Zdeňka Ondráčka ze dne 7.6.2020, s. 8. Dostupné >>> [zde](#). Citováno dne 25.3.2022.

[4] DRAŠTÍK, A. Trestní zákoník: komentář. ASPI, 2015. Komentář k ustanovení § 57a trestního zákoníku.

[5] Shodně též DRAŠTÍK, A. Trestní zákoník: komentář. ASPI, 2015. Komentář k ustanovení § 57a trestního zákoníku.

[6] NOVÁKOVÁ, M. Trest domácího vězení po novele č. [390/2012](#) Sb. ASPI.

[7] KRAHL, M. Elektronicky hlídané domácí vězení. Právní rozhledy. 1998, č. 5, s. 229.

[8] HENDRYCH, I. Vybrané kapitoly z penologie. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2010, s. 10.

[9] Tamtéž.

[10] NOVÁKOVÁ, M. Trest domácího vězení po novele č. [390/2012](#) Sb. ASPI.

[11] Tamtéž.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)